

Vplyv pohlavia, veku a dosiahnutého vzdelania na výšku mesačného príjmu

Jedným z najvýznamnejších faktorov ovplyvňujúcich životnú úroveň a sociálne postavenie človeka sú nepochybne peniaze, a teda výška mesačného príjmu. Ide o dôležitý, nielen ekonomický, ale aj sociálny ukazovateľ, ktorý závisí od viacerých faktorov, ako sú vzdelanie, pracovné skúsenosti, pohlavie, vek, odvetvie zamestnania či región, v ktorom človek pracuje. Cieľom tejto práce je preskúmať, do akej miery pohlavie, vek a dosiahnuté vzdelanie ovplyvňujú výšku príjmu jednotlivcov.

V súčasnosti sa v spoločnosti stále viac a viac rieši otázka tzv. gender pay gap, teda medzery vo výške príjmu mužov a žien. Pohlavie môže zohrávať významnú úlohu v rozdieloch v zárobkoch v dôsledku historických, kultúrnych či štrukturálnych faktorov na trhu práce. Ďalším faktorom, ktorý môže ovplyvňovať príjem je vek, keďže s pribúdajúcimi pracovnými skúsenosťami a odbornými znalosťami dochádza často k rastu mzdy. Vzdelanie je považované za jeden z najvýznamnejších determinantov príjmu, keďže vyšší stupeň dosiahnutého vzdelania zvyčajne otvára dvere k lepšie plateným pozíciám a kariérnemu rastu.

Analýza dát

Vzťah pohlavia, veku, vzdelania a mesačného príjmu sme skúmali pomocou multilineárnej regresnej analýzy na vzorke 599 respondentov.

Závislá premenná: *Osobný čistý mesačný príjem (IDE_10A)*

Nezávislé premenné: *Pohlavie (IDE_8)*
Vek (IDE_2)
Vzdelanie

Keďže premenná vzdelanie predstavuje neintervalovú premennú so 4 kategóriami, bolo potrebné ju pred samotnou analýzou dichotomizovať, a teda vytvoriť dummy premenné. Vznikli tak 4 nové premenné, ktoré hovoria, či respondent dané vzdelanie má (1) alebo nie (0). Týmito premennými sú: *(neúplné) základné vzdelanie (VZD_ZS)*
Stredné vzdelanie bez maturity, vyučenia (VZD_SS)
Stredné vzdelanie s maturitou (VZD_SS_mat)
VOŠ, Bakalárske a VŠ vzdelanie (VZD_VS)

Premennú *(neúplné) základné vzdelanie* sme následne pri analýze vynechali a slúžila ako referenčná skupina.

Tabuľka 1: Adekvátnosť modelu

Model Fit Measures			
Model	R	R ²	Adjusted R ²
1	0.459	0.211	0.204

Note. Models estimated using sample size of N=599

Ako ukazovateľ kvality modelu slúži koeficient determinácie R^2 , ktorý môžeme vidieť v tabuľke 1. Jeho hodnota nám hovorí, že 21,1% rozptylu závislej premennej, je vysvetlených nezávislými premennými, ktoré sme zvolili. Avšak, hodnota R^2 môže byť umelo zvýšená počtom premenných, ktoré vstupujú do analýzy, preto je vhodné sledovať aj hodnotu Adjusted R^2 , ktorá hodnotu R^2 upraví na základe počtu premenných. Z výsledkov nášho modelu teda vyplýva, že pohlavie, vek a vzdelanie vysvetľujú 20% variancie mesačného príjmu. Zvyšných 80% je vysvetlených premennými, ktoré sme do nášho modelu nezahrnuli.

Tabuľka 2: Regresné koeficienty a ich štatistická významnosť

Model Coefficients - IDE_10A					
Predictor	Estimate	SE	t	p	Stand. Estimate
Intercept	24094	1836.7	13.12	< .001	
IDE_8 Pohlaví	-3548	696.9	-5.09	< .001	-0.187
IDE_2 Věk	-101	21.0	-4.83	< .001	-0.177
VZD_SS	3172	1230.9	2.58	0.010	0.160
VZD_SS_mat	5049	1235.9	4.09	< .001	0.254
VZD_VS	11659	1354.4	8.61	< .001	0.477

Údaje v tabuľke 2 nám umožňujú podrobnejšie skúmať vplyv jednotlivých nezávislých premenných.

Štatisticky významné na 5% hladine významnosti sa preukázali byť všetky koeficienty, keďže všetky *p-hodnoty* sú menšie ako 0,05.

Neštandardizovaný regresný koeficient (estimate) vyjadruje vplyv nezávislej premennej na závislú premennú, pričom je očistený od vplyvu ostatných premenných. Hovorí, o koľko sa zmení hodnota závislej premennej ak sa nezávislá premenná zvýši o jednotku.

Pri interpretácii vplyvu pohlavia je dôležité si uvedomiť kódovanie kategórií. V našich dátach boli muži označení 1 a ženy 2, to znamená, že zvýšením o jednotku dôjde k posunu z muža na ženu, a teda budeme porovnávať ženy voči mužom. Z tabuľky tak vyplýva, že ženy majú v priemere o 3 548kč nižší plat ako muži.

Čo sa týka veku, môžeme povedať, že s každým jedným rokom navyše je čistý mesačný príjem menší v priemere o 101kč.

Vplyv jednotlivých stupňov vzdelania budeme porovnávať s referenčnou skupinou. Výsledky tak ukazujú, že napríklad respondenti s vysokoškolským vzdelaním majú príjem vyšší v priemere o 11 659kč ako tí čo majú len (neúplné) základné vzdelanie.

Ďalšou hodnotou, ktorú môžeme z tabuľky interpretovať, je *štandardizovaný koeficient β (Stand. Estimate)*. Ten umožňuje porovnať mieru vplyvu jednotlivých nezávislých premenných. V našom modeli sa ako najvplyvnejšie ukazuje byť vysokoškolské vzdelanie, naopak najmenší vplyv má stredoškolské vzdelanie bez maturity, vyučenia a vek.

Záver

Na základe vykonanej analýzy môžeme konštatovať, že pohlavie, vek a vzdelanie majú štatisticky významný vplyv na výšku osobného čistého mesačného príjmu. Najsilnejším faktorom sa preukázalo byť vysokoškolské vzdelanie s očakávaným pozitívnym efektom. Naopak vek mal relatívne najnižší vplyv a hoci sa vo všeobecnosti očakáva, že s pribúdajúcim vekom, a teda aj skúsenosťami a odbornými znalosťami bude mzda rásť, analýza ukázala opačný trend, a to mierny pokles príjmu s vekom. Výsledky teda potvrdzujú dôležitosť vzdelania pri zvyšovaní príjmov a zároveň poukazujú na pretrvávajúce rozdiely medzi pohlaviami v zárobkoch.

Literatúra

KROUPA, Jan. *Faktory determinujúce výši mzdy*. Online, Bakalárska práca. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2012. Dostupné

z: https://dspace.cuni.cz/bitstream/handle/20.500.11956/43813/BPTX_2010_2_0_291834_0_1_10937.pdf?sequence=1. [cit. 2025-02-27].

VČELANSKÁ, Andrea. *Rozdíly ve mzdách na trhu práce*. Online, Bakalárska práca. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2016. Dostupné

z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/113130/VCE0004_EKF_B6202_6202R027_2016.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit. 2025-02-27].

HAVLÁKOVÁ, Hana. *Analýza rozdílů ve mzdách na českém trhu práce*. Online, Diplomová práca. Ostrava: Vysoká škola báňská – Technická univerzita Ostrava, 2019. Dostupné

z: https://dspace.vsb.cz/bitstream/handle/10084/135314/HAV0156_EKF_N6202_6202T055_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y. [cit. 2025-02-27].

PACÁKOVÁ, Viera. Rozdelenie a faktory najvyšších miezd zamestnancov v Slovenskej republike. Online. *Ekonomický časopis*. 2012, roč. 60, č. 9, s. 918-934. Dostupné

z: <https://www.sav.sk/journals/uploads/0622122009%2012%20Pacakova%20a%20kol-RS.pdf>. [cit. 2025-02-27].

GOTTVALD, Jaromír. Determinanty mezd zaměstnanců v podnicích v České Republice a Slovenské Republice. Online. *Politická ekonomie*. 2003, č. 4, s. 541-563. Dostupné

z: <https://polek.vse.cz/pdfs/pol/2003/04/05.pdf>. [cit. 2025-02-27].